

Revizor

HEJTMAN Dovoďte, abych vám představil svou rodinu: manželka a dcera.
 CHESTAKOV (*klamí se*) Jak jsem šťasten, milostivá, že mám tak nějak potěšení vás poznat.

ANNA ANDREJEVNA Větší potěšení je na naší straně, že můžeme poznat takovou osobnost.

CHESTAKOV (*natřásá se*) Ó nikoliv, milostivá, právě naopak: větší potěšení je na mé straně.

ANNA ANDREJEVNA Ale kdež! To vy ráčíte říkat jen tak, jako poklonou. Přijměte místo, prosím.

CHESTAKOV Stát po vašem boku je již samo o sobě šťastím: ale konečně, když jinak nedáte, já si sednu. Jak jsem šťasten, že konečně sedím po vašem boku.

ANNA ANDREJEVNA Ó nikoliv, to bych se nijak neopovážila vztahovat na svou osobu... Myslím, že po pobytu v hlavním městě vám voajáž kočárem připadala velice nepřijemnou.

CHESTAKOV Neobyčejně nepřijemnou. Být uvyklý, comprenez-vous, společenskému životu a najednou se ocitnout na cestách – ty špinavé hostince, temná zaozastalost... Nebyť, abych pravdu řekl, té náhody, která mě... (*pokukuje po Anně Andrejevně a natřásá se před ní*) tak odškodnila za všechno...

ANNA ANDREJEVNA Skutečně, jak se musíte cítit nepřijemně.

CHESTAKOV Nicméně v tuto chvíli, milostivá, se cítím velice příjemně.

ANNA ANDREJEVNA Ale kdež! Vy mi tuze lichoříte. Nezasluhuji si toho.

CHESTAKOV Proč byste si nezasloužila? Vy, milostivá, vy si toho zasluhujete.

ANNA ANDREJEVNA Jsem pouhá venkovanka...

CHESTAKOV Ano, leč i venkov má své pahorky, potůčky... Jistě, s Petrohradem se to srovnat nedá! Ach, Petrohrad! To je život, na mou věru! Vy si třeba myslíte, že tam jen něco opisuju; kdepak, přednostou oddělení je se mnou per tu. Jen mě takhle plácne po rameni „Přijď na oběd, kamaráde!“ Já vždycky zaskoším do našeho odboru jenom na pár minut, jen jím říct: tohle tak a tak, tohle tak a tak! A koncipista, taková myš, už zrovna perem trr-trr... hned to zapisuje. I odborovým radou mě svého času chtěli udělat, jenže já si povídám: co z toho? A vrátím za mnou ještě po schodech letí s kartáčem – prý dovoďte, Ivane Alexandroviči, já bych vám očistil botky. (*K hejtmánovi*) Co stojíte, pánové? Prosím, posadte se.

HEJTMAN Subordinace mi nedovoluje.

(*všichni najednou*)
 ŠPITALNI RADA My postojíme.
 ŠKOLNI INSEKTOR Neručte se obtěžovat.

CHESTAKOV Subordinace stranou, sedněte si, prosím vás. *Hejtmán a ostatní si sedají.* Já nemám rád ceremonie. Naopak, dokonce se snažím všude proklouznout nepozorovaně. Jenže člověk se neschová, neschová! Jen někam přijdu, už si povídají: támhle prý jde Ivan Alexandrovič! A jednou si mě dokonce spleli s vrchním velitelem – vojáci vyběhli z Hauptwachy a dávali mi k pocí zbraň. Až potom mi důstojník, můj moc dobrý známý, povídá: „Tedy kamaráde, my si tě ale úplně spleli s vrchním velitelem.“

ANNA ANDREJEVNA Neříkejte!

CHESTAKOV Hezounké herečky tam znám. Vždyť já i všelijaké ty operetky... S literáty se vídám často. S Puškinem jsem jedna ruka. Kolikrát mu říkávám: „Tak co, Puškine, hochu zlatá?“ „Ale to víš, hochu,“ říkává on na to, „tak nějak to všechno...“ Originální chlap.

ANNA ANDREJEVNA Tak vy dokonce píšete? Jaká rozkoš musí být takové tvoření! Jistě vycházíte i v žurnálech?

CHESTAKOV Ano, vycházím i v žurnálech. Těch mých kusů je mimochodem hodně: „Figarova svatba“, „Robert Dábel“, „Norma“. Ani si už ty názvy nepamatuju. A to všechno byla náhoda: já psát nechtěl, ale ředitel divadla pořád: prosím tě, kamaráde, napiš něco. Povídám si: dobrá, kamaráde, možná, že napíšu! A hned, myslím za jeden večer, jsem to všechno napsal, všechny jsem ohromil. Mné myšlenky napadají neobyčejně lehce. Všechno, co vyšlo pod jménem barona Brambouse, „Ubohou Lízu“ i „Moskevský ranni telegraf“... to jsem všechno napsal já.

ANNA ANDREJEVNA Prosím vás! tak to vy jste byl ten Brambous?

CHESTAKOV To se rozumí, já jím všem opravuju články. Nakladatel Smir-din mi za to platí čtyřicet tisíc.

ANNA ANDREJEVNA To tedy určitě i „Jiří Miloslavský“ bude vaše dílo?

CHESTAKOV Ano, to je moje dílo.

ANNA ANDREJEVNA Já si to hned myslela.

MÁŠENKA Ach mamičko, tam je napsáno, že je to dílo pana Zagoskina.
 ANNA ANDREJEVNA No samozřejmě – to jsem věděla, že i tady se budete hádat.

CHESTAKOV Ó ano, pravda: je to skutečně od Zagoskina, ale existuje ještě jeden „Jiří Miloslavský“, a ten je právě od mne.

ANNA ANDREJEVNA To já jsem tedy určitě četla toho vašeho. Jak je to pěkně napsáno!

CHESTAKOV Já, abych pravdu řekl, písemnictvím žiju. Vedu nejlepší salon v Petrohradě. Snadno se dopíráte: salon Ivana Alexandroviče. (*Obračí se ke všem*.) Uděltejte mi tu radost, dámy a pánové – když se dostanete do Petrohradu, budete vítáni, budete vítáni. Vždyť já pořádám i plesy.

ANNA ANDREJEVNA Tak si myslím, s jakým vkusem a nádhrou se tam asi ty plesy konají.

CHLESTAKOV To se nedá ani vypovědět. Na stole máte například meloun – za sedm set rublů meloun. Bujón v kastrlíku připlul po lodi přímo z Paříže; odkloplíte pokličku – a taková vůně, že v přírodě nic podobného ne najdete. Já by vám demodenně na nějakém plese. Už jsme tam i dali dohromady takovou partičku na bridž: ministr zahraničí, francouzský vyslanec, anglický, německý vyslanec a já. A člověk se při těch kartách tak utmáčí, že je to zrovna k neuvěření. Sotvaže vyšlápnou schody domů do třetího patra a řekne hospodyně: tumaš, Máty, uklid kabát... Co vám to vykládám – úplně jsem zapomněl, že bydlím v prvním patře. Jenom ty schody mě síály... Ale co je zajímavá podíváná, to je u mne v předpokojí, ještě než ráno vstanu: hrabata a knížata se tam tlačí a bzučí jako čmeláci, jen to tam takhle dělá bzz... bzz... bzz... Někdy i ministr...

Hejman a ostatní v posvátné hrůze vstávají ze židlí.

Mně i na rekamanda píšou „Excelence“. Jednou jsem dokonce šéfoval odboru. To byla zvláštní příhoda: direktor odjel, ale nikdo nevěděl kam. No samozřejmě, že se začalo rozvažovat: co a jak, koho na to místo? Generálů kolik mělo žálusk, že by se do toho pustili, ale jen se podívali, a všechno považí – inu sakral! Pak už jim bylo jasné, že se nedá nic dělat – musí na mě. A hned v ten moment po ulicích kurýři a kurýři... pomyslete, jenom těch kurýřů pětaticet tisíc! „Jaká je situace?“ ptám se. „Ivane Alexandroviči, honem běžte šéfovat odboru!“ Mně, abych pravdu řekl, bylo trochu trapně, vyšel jsem jen tak v županu; chtěl jsem odmítnout, ale povídám si: donesou to mocnáři, no, a pak mi to taky přijde do osobních spisů... „Prosím, pánové, já přijímám ten úřad, já přijímám, jářku, buďž tedy, jářku, já přijímám, ale to vám tedy říká: chraň – vás – ruka – páně! Já mám totiž pod čepicí! Já totiž...“ A taky že jo: jen jsem takhle procházel odborem, učiněné vám zemětřesení, všechno se to chvěje a tetelí jako listí.

Hejman a ostatní se třesou strachy. Chlestakov se kohoutí ještě víc.

Kdepak! se mnou není legrace. Všem jsem jim to nakreslil. Mne se bojí i celá státní rada. A co by ne? Jednou jsem takový! na nikoho se ani nepodívám... každému řeknu: já se znám, já se znám! Já jsem všude, všude! Do paláce jezdívám demodenně. Zrovna zejtra mě mají povýšit na feldmarš – (*Uklouzne a mldem sebou praší o zem, ale hodnostáři ho uctivě podepřou.*)

HEJTMAN (*přistoupí k němu a celý se třesa, pokouší se promluvit*) Vava...

E-e-e... e...

CHLESTAKOV (*rychle, úsečně*) Co je?

HEJTMAN Vava... E-e-e... e...

CHLESTAKOV (*stejně*) Nic nerozumím, co je to za nesmysl!

HEJTMAN Vava-e-e... cence, Excellence, neráčil byste si odpočinout?... tady je pro vás připraven pokoj se vším pohodlím.

CHLESTAKOV Odpočinout – nesmysl! No buďž, jsem ochoten si jít odpočinout. Ta vaše sváčina, pánové, byla výbor... jsem spokojen, jsem spokojen. (*Vchází do pokoje po straně hejman za ním.*)

BOBČINSKU (*k Dobčinskému*) To je ale, Petře Ivanoviči, tohletu je někdo! Tady vidíte, jak vypadá někdo! V životě jsem nebyl poblíž tak významné persóny, div jsem strachy neumřel. Co myslíte, Petře Ivanoviči, co on je zač, pokud se hodnosti týče?

DOBČINSKU Já myslím, jestli skoro ne generál.

BOBČINSKU A já si zas myslím, že takový generál mu nesaá po koutky! a jestli generál, potom kdoví, ne-li sám generalissimus.

(Přeložil Karel Milota)

vogjaž foneticky voyage – francouzsky	subordinace služební podřízenost
cesta	hauptvachta zastaralé hlavní stráž
comprenez-vous vyslov [komprene vé] – francouzsky rozumíte?	rekomando doporučená zásilka, zvláště dopis
per tu tykáni	persóna osoba, osobnost; postava
koncipista nižší stupeň úředníka vypracovávajícího návrhy spisů	generalissimus nejvyšší vojenská hodnost udělovaná vojevůdcům velkých armád

SOUKAL, Josef. Čítanka pro II. ročník gymnázií: učebnice plně vyhovuje Katalogu požadavků ke společné části maturitní zkoušky z českého jazyka a literatury. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 2002. ISBN 80-7235-183-4.